

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Екологічна права людини є непорушними і невідчужуваними, адже вони перебувають у прямому тісному зв'язку з правом на життя. Це зумовлено тим, що задоволення життєво-необхідних потреб і розвиток людини відбувається в процесі її взаємодії з навколишнім природним середовищем. Так, у ст. 50 Основного закону України закріплюється право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та гарантується відшкодування заданої порушенням цього права шкоди, як один із принципів екологічного права. Правовий засіб реалізації конституційної гарантії компенсації шкоди, втілено в праві громадян подання до суду позовів до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю і майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище [1].

Особливості застосування юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в контексті компенсації екологічної шкоди пов'язані з комплексним інтегрованим характером екологічного права та становить значний науковий інтерес. При цьому окремі аспекти відшкодування шкоди за екологічні правопорушення досліджували такі відомі вчені-правознавці, як Андрейцев В.І., Каракаш І.І., Мірошніченко А.М., Семчик В.І., Кулинич П.Ф.

Підставою для притягнення до юридичної відповідальності є факт вчинення правопорушення. Об'єктивний результат екологічного правопорушення – заподіяння шкоди природному середовищу чи конкретним природним об'єктам шкоди або створення реальної загрози заподіяння такої шкоди [2, с. 340].

Зазвичай відшкодування шкоди за екологічне правопорушення зводиться до відшкодування заподіяних збитків, що притаманне цивільно-правовій санкції. Збитки відшкодовуються в повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування в меншому або більшому розмірах [3]. Аналогічні положення містяться в статті 69 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Багатоаспектний склад такої шкоди призвів до розмежування деякими дослідниками шкоди екологічної та економічної (збитку). Економічна шкода завдається окремим об'єктам і носить матеріалізований характер у формі погіршення їх якості, знищенні, викраденні тощо. При цьому шкода завдається власникам чи природокористувачам. Екологічна шкода характеризується безпосереднім погіршенням якості всього природного

середовища, його забрудненням, виснаженням ресурсів, створенням загрози генетичних змін в живих організмах

Особливістю екологічної шкоди є невідновлюваність якості довкілля; вона не завжди може бути відтворена та об'єктивно оцінена в грошовому виразі, адже природні об'єкти не мають споживчої вартості. Вважаємо, що в такому разі йдеться про компенсацію економічної шкоди, завданої екологічним правопорушенням. Тобто відшкодування неoderжаних прибутків за час, необхідний для відновлення здоров'я, якості навколишнього природного середовища. Відтворення природних ресурсів до стану, придатного для використання за цільовим призначенням і становить відшкодування екологічної шкоди.

Особливістю визначення розмірів екологічної шкоди є таксовий метод обчислення, що переважно застосовується. Такі такси, затверджені постановами Кабінету Міністрів України, існують стосовно відшкодування шкоди, заподіяної територіальним і внутрішнім морським водам, зеленій рослинності у населених пунктах, лісовим об'єктам, природно-заповідного фонду, об'єктам тваринного і рослинного світу, проте не передбачені для відшкодування шкоди земельним ресурсам, корисним копалинам надр, повітряному басейну, що становить проблему недостатньої врегульованості правової охорони цих об'єктів.

Наслідком екологічного правопорушення, окрім майнової (економічної) шкоди, заподіяної природокористувачам у вигляді втрат, у зв'язку із знищенням чи пошкодженням речі, упущеної вигоди та шкоди, завданої безпосередньо об'єктам навколишнього природного середовища (екологічної шкоди) існує шкода, що завдана життю або здоров'ю людини. Тож доцільно виділяти окремо антропогенну шкоду, спричинену екологічним правопорушенням як окремий вид шкоди, адже на практиці досить складно визначити розмір збитків завданих життю і здоров'ю людини у грошовому еквіваленті. Незважаючи на те, що компенсації підлягає неoderжаний прибуток за час відновлення здоров'я, визначити «вартість» негативних генетичних змін, чи майбутнього довгострокового погіршення стану здоров'я майже неможливо. Ситуація ускладнюється відсутністю достатнього правового регулювання відшкодування антропогенної шкоди, що становить нагальну теоретико-практичну проблему.

Таким чином, недосконалість правової регламентації визначення та відшкодування шкоди, завданої порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища, недостатньо повне теоретичне осмислення заважає, а інколи робить неможливим практичне розв'язання цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон

України від 25 червня 1991 року. // Відомості Верховної ради України. 1996. № 41. Ст. 546 з наступними змінами і доповненнями.

2. Екологічне право України: навчальний посібник / за ред. проф. І.І. Каракаша, д.ю.н. Т.Є. Харитонової, к.ю.н. А.І. Черемнової; вид 1-е. Одеса: Гельветика, 2018. 408 с.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № № 40-44. Ст. 356.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Платонова Є.О.